

Manliga vampyrer och kvinnliga offer

En diskursanalys av det övernaturliga och könsroller i *The Vampire Diaries*

Male Vampires and Female Victims
An discourse analysis of the supernatural and gender roles in *The
Vampire Diaries*

Susanne Andersson

Termin: VT 2013

Kurs: RKS 310. Fördjupning, religionsvetenskap för
blivande lärare. 15hp

Nivå: Kandidatuppsats

Handledare: Bo Claesson

Keywords: Occultism, Vampires, *The Vampire Diaries*, Gender theory, discourse analysis, Occulture

Abstract

The purpose of this essay is to examine how the supernatural and the occult are portrayed in popular culture. To be able to do this, I have chosen to perform a discourse analysis of the two first novels in the L. J Smith series *The Vampire Diaries*. The novels are called *The Awakening* and *The Struggle*.

I apply the following questions in my analysis to narrow down the perspective further.

- In what situations are supernatural used in the books and what part does it play?
- How does the supernatural affect the main characters and how is this portrayed in the novel?
- How is the supernatural portrayed depending on the gender of the character?

I will focus mostly on the vampires since they generally are the ones who introduce the supernatural elements into the story.

I am applying gender theory in my discourse analyses of the novels, to hopefully be able to give a wider picture of the supernatural in relation to gender in the novels.

I begin with analyzing the main discourses in the story, revolving around the supernatural. Secondly I analyze what impact the supernatural has on the main character. Finally I discuss the results of the analysis and how the discourses in the book potentially influence the target audience of teenagers.

My conclusion is that the supernatural in the story is used in two ways. The author uses them to mediate a patriarchal theme, where the supernatural enhances the typical gender roles and also justifies the characters actions. The supernatural is also used as a way to make the story more exciting. By enhancing the main character Elena's vulnerability compared to the male characters Stefan and Damon, it's a tool to make the reading of the novels more thrilling.

Innehåll

Inledning.....	2
Introduktion.....	2
Syfte och frågeställningar.....	3
Metod.....	4
Diskursanalys	4
Kritisk diskursanalys	6
Tillämpning av kritisk diskursanalys i uppsatsen	7
Tidigare forskning och teoretiskt ramverk	9
Occulture och den nya gotiken	9
Genusteori	11
Populärkultur och Kursmål för religionskunskap i grundskolan:	13
Presentation och sammanfattning av böckerna	15
Analys av böckerna	17
Del ett- Diskurser	17
Vampyrer som diskursordning.....	17
Moral som diskursordning.....	21
Sammanfattning av del ett	23
Del två	24
Elena som karaktär.....	24
Diskussion.....	28
Diskussion av diskurser och genus.....	28
Övernaturliga fenomen	28
Elenas förändring som karaktär och traditionella könsroller	29
Vampyrens natur och moral	34
Didaktisk reflektion	34
Slutsats	36
Källförteckning.....	37

Inledning

Introduktion

”From the *Twilight* films to the HBO series *True Blood*, from the alternative rock band Vampire Weekend to the TV series *The Vampire Diaries* –indeed, from Count Chocula on cereal boxes to *Sesame Street*’s Count von Count-you would have to live in a coffin not to have your path regularly crossed by vampires.” Så skriver Jeffery Andrew Winstock i artikeln *Vampires, Vampires, Everywhere !* (2010) där han beskriver den radikala popularitetsvåg som vampyren har upplevt i västvärlden och kanske framförallt i USA under de senaste åren. Winstock skrev denna artikel 2010 och sedan dess verkar inte intresset för den blodsugande odödliga varelsen ha sjunkit nämnvärt. Fortfarande går det populära tv-serier med vampyren som huvudattraktion och förra året avslutades den redan kultförklarade filmserien *Twilight*.

Även om vampyrer har funnit i populärkulturen betydligt längre än sen 90-talet, hände något åren innan millennieskiftet. Det var då som Coppolas filmtolkning av *Dracula*, hade premiär, som fortfarande är den mest framgångsrika filmversionen av den kända boken. Detta följdes snart även av tv- succéer som *Buffy the Vampire Slayer*, där vampyrer och magi är vardagsmat (Franiuk & Scherr 2012:16).

Det verkar vara under 90- talet som vampyren på riktigt slår igenom och når en bred publik. Men trots vampyrfiktionens popularitet under 90-talet går den inte att jämföra med det genomsnitt den har fått idag. Nuförtiden verkar vampyren finnas överallt, inte minst i medier som riktar sig mot ungdomar och unga vuxna. HBO tv-serie *True Blood* har haft enorm genomslagskraft både här hemma och i USA. Även *Twilight* och *The Vampire Diaries* är tv/film serier som riktar sig till en ung tonårspublik och har båda hängivna fans världen över. När tv-serien *The Vampire Diaries* hade premiär i USA under 2009 slog premiäravsnittet tittarrekord för dess tv-station CW (Franiuk & Scherr: 2012). Det övernaturliga och ockulta har genom serier som dessa, funnit en publik, och blivit en del av den populärkultur som omger oss.

Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att undersöka framställningen och funktionen av övernaturliga fenomen och hur det genderiseras, i de två första romanerna i trilogin *The Vampire Diaries* av L. J Smith. Genom att analysera L. J Smiths ungdomsromaner *The Awakening* och *The Struggle* vill jag ta ett ”stickprov” på ungdomslitteratur med övernaturliga inslag. Eftersom böckerna innehåller mer än en typ av övernaturliga fenomen, har jag valt att inrikta mig på det tema som löper som en röd tråd genom böckerna - nämligen vampyrer. Det är i samband med vampyrernas ingång i huvudkaraktären Elenas liv som hon börjar ana och bekanta sig med den övernaturliga värld som finns runtomkring henne.

Genom att göra en diskursanalys hoppas jag kunna undersöka teman i boken och försöka se hur övernaturliga fenomen beskrivs. Presenteras det övernaturliga som ett problem och som en destruktiv kraft, eller ses t.ex. magi snarare som en lösning på karaktärernas svårigheter? Ses det kanske rent av som ett naturligt inslag i romanen, och beskrivs neutralt?

Syftet med uppsatsen är inte bara att undersöka vilken roll övernaturliga fenomen spelar i L. J Smiths ungdomsromaner *The Awakening* och *The Struggle*, utan även i förhållande till genus. Genom att undersöka hur böckernas övernaturliga fenomen beskrivs i förhållande till karaktärernas kön hoppas jag kunna blottlägga strukturer och visa på de värderingar som förs fram i texten om karaktärerna och om den värld de verkar och lever i.

Följande frågor kommer jag att utgå från, för att förtydliga uppsatsens syfte:

- Vilken roll spelar övernaturliga fenomen och främst vampyrer i L. J Smiths första två böcker och i vilka situationer förekommer de?
- Hur påverkar övernaturliga inslag huvudkaraktärens liv och hur framställs detta i boken?
- Hur framställs övernaturliga fenomen i boken i förhållande till karaktärernas kön?

Genom att tillämpa en kritisk diskursanalys ska jag förhoppningsvis kunna svara på dessa frågor i uppsatsens analys och diskussion.

Metod

I *Diskursanalys som teori och metod* föreslår författarna en variant på Faircloughs modell där man uppvärderar hans begrepp diskursordning, som därmed får fungera som ram för analysen (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 131-134). Denna modell kommer jag att till stor del låna och kombinera med genusteori.

Winther Jørgensen och Phillips poängterar vikten av att välja och använda sig teorier, vid genomförandet av en diskursanalys, som fungerar att kombinera med det diskursanalytiska tankesättet och de premisser som det förutsätter (Winther Jørgensen & Phillips 2000:10). Jag anser att genusteori fungerar bra i detta sammanhang eftersom det skriver under på många av de antaganden som diskursanalys kräver. Exempelvis att man godtar den filosofiska premissen om språkets roll i den sociala konstruktionen av världen. Genom att kombinera Winther Jørgensen och Phillips modell med genusteori hoppas jag kunna forma ett paket som fungerar både som teori och metod samtidigt som det är lämpligt för den studie jag ska genomföra.

Min analys är indelad i olika avsnitt utefter olika övergripande teman som jag har valt att använda som diskursordningar. Genom dessa övergripande diskursordningar analyserar jag hur motsträviga diskurser kämpar om herraväldet och vilken bild som förmedlas till läsaren genom de olika temana.

I följande avsnitt kommer jag ge en allmän genomgång av vad diskursanalys och kritisk diskursanalys är och hur det används. För att sedan närmare gå in på den variant av kritisk diskursanalys som jag har använt mig av i min analys.

Diskursanalys

Diskursanalys utgår från uppfattningen att vårt tal om världen inte objektivt speglar det vi ser och upplever, utan att själva talet aktivt är med och formar allt från våra sociala relationer till hur vi uppfattar enskilda situationer i vardagen (Winther Jørgensen & Phillips 2000:7).

Diskursanalys är inte en tydlig form av teori eller arbetssätt utan är snarare en snårig djungel av möjliga positioner och förslag på vad diskursanalys faktiskt är och hur det borde användas (Winther Jørgensen & Phillips 2000:7). Många av de diskursanalytiska arbetssätten delar vissa grundläggande uppfattningar, men viktigt att komma ihåg är att det inte endast är en metod eller teori utan snarare en helpaktslösning där teori och metod är tätt sammanlänkade.

I Winther Jörgensen och Phillips introduktionsbok till diskursanalys beskrivs tre huvudfåror av det diskursanalytiska fältet som alla delar en gemensam socialkonstruktionistisk grund. De delar även en rad premisser och kretsar kring antagande om språk och subjekt (Winther Jörgensen & Phillips 2000:8-9). Socialkonstruktionism betecknar en bred rörelse med teorier om samhälle och kultur, där diskursanalys är ett av många arbetssätt. Socialkonstruktionismen är även den ett ytterst brett fält vilket gör det svårt att hitta gemensamma drag för fältet. Dock delar både socialkonstruktionismen och det diskursanalytiska fältet följande premisser (Winther Jörgensen & Phillips 2000:11).

Ingen kunskap är självklart sann. Den bilden vi har av världen kan inte automatiskt uppfattas som den sanna, eftersom vår uppfattning av världen påverkas av den kunskap vi redan har, en kunskap som inte är en neutral bild av verkligheten. Människan har inte möjlighet att objektivt spegla omvärlden utan all information som vi tar till oss filtreras genom kategorier och passas in i vår bild av verkligheten. Det vetande vi har tillägnat oss är alltid färgat av de kulturella och historiska förutsättningar som präglar den tid eller situation vi lever i. Detta innebär att ingen uppfattning av verkligheten är oföränderlig eller beständig. De identiteter och världsuppfattningar vi har, kan mycket väl komma att ändras och påverkas av de sociala mönster som vi handlar efter. Dessa sociala mönster är en form av diskursiva mönster som hjälper till att forma och upprätthålla den verklighet vi lever i. Uppfattningen att den sociala världen skapas och formas socialt och diskursivt är en antiessentialistisk idé. Vilket innebär att man inte anser att människor innehar bestämda karaktärsdrag eller att den sociala världen formas av yttre förhållanden. Sociala processer är en nödvändighet för människan eftersom det är de som konstruerar hur vi ser på världen och det är där som kunskap skapas. Det är i den sociala interaktionen som man skapar en gemensam världsbild och kommer fram till vad som ska och inte ska anses som sanning. Den sista gemensamma premissen Winther Jörgensen och Phillips tar upp, behandlar följande tanke: Om en grupp människor delar en gemensam världsbild blir vissa handlingsmönster naturliga och självklara för dem medan andra blir absurda. Eftersom olika sociala förutsättningar leder till olika typer av handlande, blir den sociala konstruktionen av kunskap och sanning viktig eftersom den får faktiska konsekvenser för den gruppen av människor (Winther Jörgensen & Phillips 2000:11-12).

Diskursanalys grundar sig på en språkfilosofi hämtad från strukturalismen och poststrukturalismen. Den bygger på en idé om språket som en nödvändig port till verkligheten: "Med hjälp av språket skapar vi representationer av verkligheten, som aldrig bara är speglingar av en redan existerande verklighet, representationerna bidrar till att skapa

den. Det betyder inte att verkligheten inte finns; betydelser och representationer är nog så verkliga. Den fysiska världen finns också, men den får bara betydelse genom diskurs.” Så beskriver Winther Jørgensen och Phillips (2000:15) språkets betydelse för diskursanalys. Fokus i den här förklaringen ligger på hur den fysiska världen får mening genom diskursen. Vilken diskurs vi ingår i har betydelse för hur vi pratar om och uppfattar ett fenomen, oavsett om det handlar om hur vi beskriver en fotbollsmatch eller något så omvälvande som ett krig.

När man genomför en diskursanalys är man alltid själv medskapare av de diskurser man undersöker. Själva utgångspunkten i metoden är att man inte kan kliva utanför diskursen, därför blir en diskursanalys alltid subjektiv och påverkad av de val forskaren gör. Bara det att man som forskare drivs av en vilja att undersöka en viss diskurs, gör att man samtidigt ringar in en kategori som kanske även fungerar som uteslutande av diskurser som hade kunnat vara relevanta för undersökningen (Börjesson & Palmblad 2007:18).

Kritisk diskursanalys

Precis som det inom diskursanalys finns en lång rad angreppssätt och arbetsmetoder som ingår i fältet, består även kritisk diskursanalys av olika tillvägagångssätt och förslag på hur man ska applicera arbetssättet. Själva begreppet kritisk diskursanalys kan även användas för att beskriva dels fältet i sig, dels Faircloughs angreppssätt som också ingår i det bredare fältet (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 66).

Winther Jørgensen och Phillips tar upp fem kännetecknande drag som förenar fältet (2000:67–70). Här följer en kort sammanfattning av de viktigaste av dem:

Kritisk diskursanalys fokuserar på att undersöka de diskursiva – och sociala praktiker där man skapar olika former av texter. Texter som antingen är skriftliga, muntliga eller som består av bilder. Anledningen till att man koncentrerar sig på just dessa praktiker är på grund av att man anser att det är dessa praktiker som är en del av konstituerandet av den sociala världen. På grund av texternas självklara plats i vår vardag blir de också en viktig del i den reproduktion och förändring som sker av våra sociala och kulturella förhållningar. Detta bygger på antagandet att det finns samhälleliga praktiker som inte är ”lingvistisk- diskursiv”, men man väljer att fokusera på den textbaserade delen av diskurspraktikerna för att på så sätt undersöka även den dimensionen av kulturella och sociala fenomen.

Diskurs är en av flera sociala praktiker, som är en viktig del av den sociala dimensionen. Diskursen speglar den sociala verkligheten men är också med att ombilda och förändra den. I kritisk diskursanalys till skillnad från andra former av diskursanalys tar man hänsyn till de

samhällskrafter som inte är diskursiva. En annan särskiljande faktor är att i kritisk diskursanalys kan språket som diskurs ta sig uttryck både som en medveten handling för förändring, men också en handling som är skapad av både sociala och historiska förutsättningar. Kritisk diskursanalys har en ideologisk dimension, där man anser att diskursiva praktiker upprätthåller och skapar maktförhållanden. På grund av ideologiska skäl väljer utövare av kritisk diskursanalys att ställa sig på de förfördelade gruppernas sida. För att på så sätt blotta de ojämnliska maktförhållandena och därmed kunna förändra dem.

Tillämpning av kritisk diskursanalys i uppsatsen

I detta stycke kommer jag ge en mer ingående genomgång av den modell av kritisk diskursanalys som jag har använt mig av i genomförandet av detta arbete.

I *Diskursanalys som teori och praktik* föreslår författarna att man i sin diskursanalys använder sig av Faircloughs begrepp diskursordning (Winther Jørgensen & Phillips 2000:134–141). Diskursordningen fungerar då som en inramning av analysen, där begreppet innefattar olika diskurser som strider om herraväldet inom ett område.

Om man använder sig av diskursordningen som ram för analysen, kan man tydliggöra och se vilka diskurser som borde ingå i analysen. Genom att undersöka olika diskurser inom samma område, och se i vilka sammanhang det finns diskurser som strider mot varandra kan man se var förändring är på väg att ske och vad däremot som tas för givet i alla diskurser.

I kritisk diskursanalys, eftersom man där ser diskursiva praktiker som en av flera sociala praktiker, är det extra viktigt att undersöka i vilket sammanhang texten har kommit till. Jag gör detta, dels genom att använda mig av genusteori i min analys, dels genom att försöka se L.J Smiths böcker i ett större sammanhang. Där de är en del av den rörelse inom populärkulturen som Partridge kallar för occulture. I diskussionen försöker jag även resonera kring vilken betydelse populärkultur har för unga idag och knyta an det till skolans styrdokument.

I det här sammanhanget blir diskurs ett raster som läggs över verkligheten för att möjliggöra och förtydliga diskurser för analysen. Naturligtvis kan man inta ta diskurser rakt ur luften, utan det måste finnas belägg för dem i det här fallet i boktexten (Winther Jørgensen & Phillips 2000:137). Men även om det finns belägg för de diskurser jag kommer att undersöka påverkas analysen ändå av det är jag och inte någon annan som gör den. På så sätt får det här arbetet ett tydligt hermeneutiskt inslag.

Detta blir benstommen för analysen, där diskursordningen blir skelettet att bygga en diskursanalys på och där jag genom diskurserna kommer undersöka hur världen framställs i L. J Smiths böcker *The Awakening* och *The Struggle*. Hur framställs karaktärernas tillvaro och vad har det för sociala konsekvenser för dem, är frågor som jag kommer utgå ifrån i min analys. Detta hoppas jag underlättas genom att jag utgår från en diskursordning som ram för analysen istället för att utgå från enskilda diskurer. På detta sätt kan man lättare kartlägga den strid som kan finnas mellan olika diskurer inom en diskursordning. Striden mellan diskurserna blir då en grundläggande del av analysen, då det är där man kan se vilka sociala konsekvenser enskilda diskurer har för karaktärerna i böckerna (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 138-139).

De två första böckerna i serien är relativt korta och eftersom båda böckerna slutar med cliffhangers, utgör de snarare en naturlig helhet än två enskilda böcker. Därför har jag valt att analysera båda första böckerna. På grund av tidsbrist har jag inte haft möjlighet att fördjupa mig i hela trilogin utan har fått begränsa mig till de två första böckerna.

Tidigare forskning och teoretiskt ramverk

Uppsatsen teoretiska ramverk hämtar idéer från flera olika fält och områden. Genusteori ihop med Partridge och Nelsons teorier, som ser populärkultur som fokus i dagens religiösa landskaps, är centrala i uppsatsen. Både diskursanalys och genus är stora fält som är svåra att få en överblick över. Jag har använt mig av *Diskursanalys som teori och metod* (Winther Jørgensen och Phillips 2000) och *Om genus* (Connell 2009) som utgångspunkt för dessa ämnen.

I detta avsnitt försöker jag ge en redogörelse för de teorier som uppsatsen bygger på och samtidigt ge en överblick över de fält som de ingår i. Jag ger även en djupare inblick i diskursanalys under metodavsnittet.

Occulture och den nya gotiken

Den här uppsatsen bygger på teorier som motstrider en ökad sekulariseringsprocess i det västerländska samhället. Trots att traditionella religiösa institutioner har sett en nedgång av medlemmar och troende innebär det inte nödvändigtvis att vi idag lever i ett mindre religiöst samhälle. Istället är vi mitt uppe i en förvandlingsprocess där det religiösa landskapet tecknas om. Något som vid en första anblick kan uppfattas som en nedgång av religiositet och tro, är snarare bara en förändring (Partridge 2005:1-2).

Christopher Partridge har utvecklat en teori som kretsar kring det nya religiösa landskapet. Den handlar om hur dagens människor upptäcker och artikulerar spiritualitet och hur det är sammantvinnat med populärkultur och urbana myter (2005:1).

Partridge hävdar att den religiösa förändring som det västerländska samhället upplever är en övergång från den institutionella religionen till en alternativ och holistisk spirituell miljö som är i ständig förändring. Detta är en kulturell och religiös förändring som innebär både sekularisering och sakralisering. Dessa nya typer av spiritualitet är nya former av religion som inte begränsas av traditionella ramar samtidigt som det ofta bygger på tankegångar från exempelvis kristendomen. Populärkulturen befinner sig i centrum av denna nya form av spiritualitet (Partridge 2005: 1-2).

Även om det fortfarande finns kvar mycket idéer som bygger på kristna tankegångar i det västerländska nya religiösa landskapet är en av Partridges poänger att dessa kristna tankegångar inte längre ser ut som de en gång gjorde. Med hjälp av populärkulturen har kristna idéer ihop med bland annat österländsk spiritualitet och paganism bildat en eklektisk mix av tankar och idéer, som tar sig helt nya uttryck. Denna mix av idéer och tankegångar är

för många av dagens västerlänningar betydligt mindre främmande än den traditionella formen av religion. Det är ur denna mixade religiösa och kulturella miljö som populärkulturen hämtar sitt material, och den i sin tur inspirerar de religiösa tankegångarna. Det är denna kulturella idékälla som Partridge kallar *occulture*. Ett förråd av idéer, tankegångar och praktiker som tillsammans utvecklar och utvecklas av dagens populärkultur i form av bland annat film, böcker, internet men också av populärpsykologi, alternativ vetenskap och medicin och tron på övernaturliga fenomen (2005:2).

Partridges begrepp *occulture* överensstämmer på många sätt med det som Victoria Nelson betecknar som det gotiska och utforskar i sin bok *Gothicka* (Nelson 2012). Nelsons *Gothicka* kretsar kring den utveckling som den gotiska romanen har genomgått under det senaste århundradet och beskriver den banbrytande vändning som påbörjades under nittio-talet. Nelson menar att de gotiska elementen i populärkultur har gått från att endast bestå av mörka omänskliga monster, till att förändras mot betydligt ljusare varianter på dessa. Det är denna förändring som överhuvudtaget har gjort möjlig den våg av kärlekshistorier där den ena parten är övernaturlig på eller annat sätt. Det gotiska monstret har blivit lite mindre skrämmande, och istället antagit en något mer mänsklig form. Detta gör det möjligt för läsaren att t.ex. se en dödligt farlig vampyr som Edward som en möjlig och pojkvän till Bella, hjältinnan i *Twilight*. Förändringen beskriver Nelson själv på följande sätt:

Gothicka attempts to describe the surprising new turn toward the light taken in the increasingly transformed subgenres of the Gothic. Still accessed through the grotesque and monstrous but displaying some striking new features, the twenty-first-century Gothic is showing signs of outgrowing the dark supernaturalism it inherited from its eighteenth-century ancestor. (2012:xi)

Nelson ser detta som en del av en process där tanken om gnosis blir en del av en intellektuell västerländsk världsbild där det gotiska blir en återuppväckelse av det övernaturliga inom ramen för den postkoloniala globala populärkulturen (xi-xii). Det gotiska blir en källa till återupplivning av det övernaturliga och ett införlivande av det in i vår vardag. Genom populärkulturen blir det övernaturliga inte längre endast en mörk dimension som endast kryper fram i våra mardrömar utan snarare en naturlig del av livet, varigenom nya former av spiritualitet föds (Nelson 2012).

Partridge bygger sin teori på forskare såsom Ernst Troeltsch och Colin Campbell, men han har breddat och utvecklat deras definition på *occult* till att innefatta en rad av praktiker och trosuppfattningar som bygger på bland annat österländsk spiritualitet, teosofi och paganism.

Begreppet Occulture är en utveckling av Campbells begrepp "cultic mileu", där occulture betecknar den nya västerländska spirituella miljön och tankesätt, som föder nya spirituella världsuppfattningar och trossystem (2005:2). Partridges Occulture anser jag vara en bredare definition av det som Nelson kallar för the gothick. Båda hävdar att den sakralisering som de ser i väst sker genom det ockulta och övernaturliga i populärkulturen. Partridge (2005:2) sammanfattar det hela genom att säga: "Put starkly, *popular occulture* is sacralizing the Western mind".

Genusteori

En av de viktigaste utgångspunkterna i min uppsats är att det finns en rådande maktstruktur i samhället som påverkar oss på olika vis. Allt ifrån hur vi talar och handlar till vilka val vi gör i livet och hur vi upplever vår omvärld. Traditionellt sett har samhället varit uppdelat i manliga och kvinnliga fält där individens möjligheter har varit starkt påverkade av vilket kön personen ifråga har haft. Det är männen som har innehaft den yttre officiella makten och påverkan på samhället, medan kvinnorna har hänvisats till den privata sfären, där de har haft huvudansvaret för skötseln av hemmet och familjen. Men könsstrukturen har inte bara påverkat den yttre formen av hur vi lever, utan det är en hegemoni som vi föds in i och som påverkar vårt sätt att tala och tänka.

Genom språket förmedlar människor tankar och värderingar, vi skapar och återskapar ideal och bilder som förs vidare genom generationerna. Trots att människan går mot ett alltmer jämställt samhälle där de ekonomiska och samhälleliga skillnaderna mellan män och kvinnor minskar, lever de fortfarande i ett samhälle där det råder tydliga ideal om vad som anses som kvinnligt och manligt. Samt vad som anses lämpligt och "naturligt" för vardera könet. Detta utgår från tanken om att människan är kulturellt och biologiskt uppdelad utefter kön. Att det råder en dikotomi mellan kvinnor och män, där män och kvinnor särskiljs genom motsatsförhållanden och skillnader (Raewyn Connell 2009:23).

Men genusförhållanden är inte ett fenomen som bara pådyvlas oss utifrån från t.ex. sociala normer, utan vi konstruerar oss själva aktivt utifrån kategorierna maskulint och feminint. Vi intar en plats i genusordningen, och förhåller oss konstant till den i det vardagliga livet (Connell 2009:19). Genusordningen är en källa till identitetsskapande och i viss mån till framgång, för de som lever upp till idealen. Samtidigt som det lika ofta fungerar som en källa till lidande och orättvisa för män såväl som för kvinnor. Detta gör genus i grunden till ett politiskt fenomen (Connell 2009:21).

Hur ska man då definiera genusbegreppet? Genusforskning är ett brett fält och det finns ingen definition som godtas av alla, utan olika betydelser läggs in i ordet. Men följande definition av genus är brett accepterad och det är den jag kommer använda mig av: "Genus är den struktur av sociala relationer som fokuserar på den reproduktiva arenan, och den uppsättning praktiker som drar in reproduktiva skillnader mellan kroppar i sociala processer." (Connell 2009:25)

Genus blir då en social konstruktion, där den konstruerande processen handlar om hur samhället förhåller sig till människans kropp och de följder som detta förhållningssätt får för både individen och samhället.

Populärkultur och Kursmål för religionskunskap i grundskolan:

Populärkultur är för det mesta en stor del av ung persons liv. På fritiden blir populärkultur i form av böcker, filmer, tv-serier, och tv-spel en naturlig del av en ung människas vardag. Genom dessa medier möter hen ofta nya idéer, tankar och ställningstaganden som tillsammans bildar en naturlig del av livet. I dagens populärkultur kretsar mycket kring övernaturliga fenomen. Den kände trollkarlen Harry Potter är för många unga idag en karaktär som har slagit följe med dem från en mycket tidig ålder. Genom honom och hans vänner har de mött magi och varelser som jättar och husalfer. När de kommer upp i yngre tonåren finns de övernaturliga fenomenen och varelsena överallt runtomkring dem. De finns i allt från datorspel som World of Warcraft till film och musik. Även i filmens och litteraturens värld har det under de senaste årtionden skett en stor ökning av övernaturliga karaktärer och varelser som vampyrer och zombies. Men det är inte bara i dessa uppenbara former som dagens unga möter det övernaturliga, de möter till exempel demoner och djävulen i musik och i skräckfilmer. Även den populära vampyren återfinns i stor utsträckning i filmen och bokens värld. Genom vampyren får ungdomar möta det Foucault kallar, den andre i den religiösa diskursen. Partridge hävdar att den demoniske andre är en stor del av occulture och den nya formen av spiritualitet. Han hävdar vidare att dagens fascination av det demoniska närmast liknar en besatthet, något som blir tydligt om man ser närmare på vampyrfenomenet i populärkultur(2005:208).

Tack vare att populärkultur är en tydlig och självklar del av nutidens kulturella utbud och en integrerad del av de flesta ungdomars vardag, är det en tacksam källa att hämta material för undervisning ur. I religionskunskap för grundskolan kan man med lätthet hitta material för att öppna upp för diskussioner och nya tankar. Både Partridge och Nelson hävdar att det är genom populärkulturen som det sker en omvälvning av det religiösa landskapet både i USA och i västvärlden i stort. Populärkultur är en del av det fenomen som Partridge kallar för Occulture, som håller på att rita om den religiösa kartan. Genom att ta upp aktuella populärkulturella fenomen som exempelvis den populära romanserien *Twilight* eller *The Vampire Diaries* kan man diskutera denna nya religiösa utveckling. I kursplanen för religionskunskap för grundskolan, under ämnets karaktär och uppbyggnad står det följande:

Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att kunna tolka kulturella uttryck med anknytning till religiösa traditioner. Eleverna ska också ges möjligheter att utveckla kunskap om hur man kritiskt granskar källor och samhällsfrågor med koppling till religioner och andra livsåskådningar. (Skolverket 2013:1)

Genom populärkultur kan man som lärare ta upp den förändring som religion har genomgått både i Sverige och i omvärlden, från en institutionaliserad form av statsreligion till ett mångkulturellt samhälle med religionsfrihet, där tro tar sig nya uttryck.

Då populärkultur som film och tv-serier är något som de flesta ungdomar självmant söker sig till, kan det vara lättare att väcka intresse för frågor som rör livsåskådning och etisk och därmed förhoppningsvis även skapa ett engagemang för ämnet i stort. I kursplanen under ämnets syfte och roll i undervisningen står det bland annat:

Undervisningen ska stimulera eleverna att reflektera över olika livsfrågor, sin identitet och sitt etiska förhållningssätt. På så sätt ska undervisningen skapa förutsättningar för eleverna att utveckla en personlig livshållning och förståelse för sitt eget och andra människors sätt att tänka och leva. (Skolverket 2013:1)

Med andra ord kan man genom att införliva populärkulturella element i religionsundervisningen som böcker, film och tv-serier bidra med att uppfylla skolans uppgift i religionsundervisningen:

Genom undervisningen i ämnet religionskunskap ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- analysera hur religioner påverkar och påverkas av förhållanden och skeenden i samhället,
- reflektera över livsfrågor och sin egen och andras identitet,
- resonera och argumentera kring moraliska frågeställningar och värderingar utifrån etiska begrepp och modeller (Skolverket 2013:2)

Presentation och sammanfattning av böckerna

Jag kommer nu ge en överblick över böckerna och deras handling, för att senare närmare gå in på enskilda situationer i böckerna och belysa diskurser och teman i dem.

The Vampire Diaries är en del av den populära subgenren av romantiska böcker som riktar sig till kvinnor, som kallas för Paranormal romance (Nelson 2012:100). Även om L. J Smiths böcker riktar sig till ungdomar, är den en klar del av den växande rörelsen i populärkultur med övernaturliga inslag och övernaturliga karaktärer som t.ex. vampyrer eller varulvar. Bokserien är skriven av författaren L. J Smith och var från början menad som en trilogi riktad till en ungdomspublic. På grund av böckernas popularitet utökades serien med ännu en bok, som utspelar sig ur Elenas vän Bonnies perspektiv. Bokserien har även lett till spin-offs av den ursprungliga serien, till exempel en bokserie som utspelar sig ur Stefans perspektiv. Böckerna har även blivit en populär och framgångsrik tv-serie, som nu visas bland annat i USA och även här hemma i Sverige.

Böckerna kretsar kring huvudkaraktären Elena. Hon är en populär High School tjej, vars liv kretsar kring hennes roll som skolans populäraste och snyggaste tjej. Hennes två bästa vänner Bonnie och Meredith är barndomsvänner med Elena och de tre håller ihop genom böckerna.

Den första Boken *Uppvaknandet* eller *The Awakening* börjar med att vi introduceras för Elena genom att vi får läsa ett stycke ur hennes dagbok. Vi förstår snart att hennes föräldrar har gått bort och att hon lever ihop med sin lillasyster och sin faster (eller moster) Judith. Elenas liv kretsar, som så många andra tonåringar, kring skolan, vännerna och killar. Det är också i situationer ihop med vännerna Meredith och Bonnie som bokens handling drivs framåt.

Det är inte många boksidor som hinner läsas innan läsaren blir introducerad för den andra huvudkaraktären i böckerna, den unge mannen Stefan Salvatore. Snart förstår läsaren att han inte är som andra unga män. Stefan är en vampyr och han har gjort ett ovanligt val. Han har valt att försöka överleva utan att döda människor. Han lever på att jaga djur och dricka deras blod. Trots sitt fysiska unga utseende är Stefan flera hundra år gammal, och härstammar från Italien, där han var en adelsman. Stefan har hemligheter och olösta konflikter som plågar honom. Bland annat har han en ouppklarad och långtgående ovänskap med sin mystiske bror Damon som även han är vampyr. Båda blev detta genom en kärleksaffär för många århundraden sen, i femtonhundratalets Italien. Där träffade de den unga kvinnan Katherine som båda blev förälskade i, och inledde förhållanden med. Även Katherine utvecklade känslor för båda bröderna och kunde inte välja mellan dem. Därför omvandlade hon båda två till

vampyrer genom att tömma dem på blod och låta dem dö, med hennes blod i ådrorna. På så sätt blev de vampyrer, samtidigt som den livslånga osämjan skapades mellan bröderna Salvatore. När Katherine försvann ut ur brödernas liv dog vänskapen dem emellan och Damon blev besatt av hämnd och fylld av en djup bitterhet.

När vi möter Stefan i boken är det nutid, och det har passerat många århundraden sedan dessa händelser skedde. Vi får uppleva Stefans relation med sin bror och Katherine genom tillbakablickar. Det är Elenas närmast identiska likhet med Katherine, som väcker både Stefans och Damons nyfikenhet och intresse.

När boken börjar det händer det märkliga saker i det lilla samhället Fell's Church. Magiska och övernaturliga händelser inträffar samtidigt som ett flertal märkliga överfall och dödsfall sker på kort tid. Bonnie, en av Elenas bästa vänner, börjar få föräningar och framtidsvisioner. En kråka dyker upp samtidigt som Elena och hennes vänner blir jagade av en okänd fara. Mörka krafter verkar vara i rörelse. Situationen i det lilla samhället eskalerar när en lärare på stadens skola blir mördad och tömd på blod. Misstankarna faller snart på Stefan, nykomlingen i byn. Dessa stärks när han inte går att hitta och den första boken avslutas med att Elena försöker finna honom. Hon är övertygad om att Damon ligger bakom Stefans försvinnande, och i ett desperat försök att hitta honom, ger hon sig ut för att leta upp Damon. *The Awakening* avslutas med att Elena står på en kyrkogård och ropar efter Damon.

Den andra boken tar vid direkt där den första slutade, och vi får följa Elena och hennes vänner i deras jakt i att hitta och rädda Stefan. Vi får även lära oss mer om Damon och om hans övernaturliga krafter. Han kan kontrollera vädret efter humör och ta formen av en kråka. Kråkan som Elena har träffat på genom böckerna visar sig därmed i själva verket ha varit Damon. Även den andra boken avslutas med en cliffhanger, när Elena kör av en bro och drunknar, men hon tycks inte dö. Istället vaknar hon till liv igen och verkar ha blivit en vampyr.

Analys av böckerna

Analysen av böckerna är indelade i två delar. I den första delen presenterar jag de diskursordningar jag har funnit i böckerna och analyserar dem. I den andra delen ger jag en kortare analys av Elena som karaktär.

Del ett- Diskurser

Vampyrer som diskursordning

Stefan och Damon är i grunden övernaturliga varelser, de lever, trots att de borde vara döda. När den moderna vampyren övergick från att bara vara ett skrämmande motbjudande monster, till att bli en attraktiv ung varelse med evigt liv, uppstod något av en paradox. Ett evigt liv som inte kunde existera utan död. Död och blod blev förutsättningen för drömmen om evig ungdom. I vampyren blir död och evigt liv förkroppsligat i samma varelse. Detta är ett tema som återkommer i mycket av den populärkultur som kretsar kring vampyrer. Så även i *The Vampire Diaries*, där bröderna Stefan och Damon blir motpoler till varandra. Motpoler som man kan tolka som symboler för två olika diskurser om vampyrism. Den ena som förkroppsligas i Stefan, är den plågade vampyren som hatar sin egen existens, medan Damon blir till sinnesbilden av en mer klassisk vampyr som njuter av sin våldsamma natur och de övernaturliga och övermänskliga krafter han besitter.

Stefans hat mot sig själv och sin egen natur gör att han försöker undvika att döda människor. Istället väljer han att leva på att jaga djur. Den ånger Stefan känner över sin existens, och den avsky han har för sina handlingar framträder i dessa citat:

Stefan had resisted coming into the cemetery; everything within him had cried out against it. The last time he'd been here had been the night of the old man. Horror shifted through his gut again at the memory. He would have sworn that he had not drained the man under the bridge, that he had not taken enough blood to do harm.(s.82)

Detta stycke beskriver Stefans tankar en kort tid efter Stefan har attackerat en gammal man och nästan dödat honom. Nästa citat visar den ånger som Stefan känner över att nästan ha dräpt en människa, trots att han har lovat sig själv att aldrig döda för att överleva

He shut his eyes. When he'd heard that the old man was hospitalised, near death, his shock had been beyond words. How *could* he have let himself get so far out of hand? To kill, almost, when he had not killed since... He wouldn't let himself think about that.(s.82)

Den avsky Stefan känner inför sig själv och sina handlingar, och hans ilska över att ha brutit sitt löfte förtydligas genom att författaren till och med har valt att kursivera ordet

”*Could*”. Genom det greppet berättas mycket om Stefan som karaktär och om den diskurs han tycks symbolisera.

Genom att ge upp mänskoblod, ger han även upp en stor del av de övernaturliga krafter som det mänskliga blodet ger vampyrer tillgång till. Genom sin ånger och reflektion över sin egen existens, och genom valet att försöka att inte jaga människor blir han en förmänskligad vampyr som Elena kan identifiera sig med och bli förälskad i.

Damon är Stefans motsats och går i bokserien att läsa som en symbol för en motstridig diskurs om vampyrer. Damon har till skillnad från sin bror valt att helhjärtat avnjuta av sitt liv som vampyr. Där Stefan lider, njuter Damon. På grund av detta har han en enorm makt och tillgång till Kraften. Han kan kontrollera vädret, ta formen av en kråka och influera andras gärningar med sin vilja. Om Stefan liknar en fallen ängeln, är Damon djävulen som inte drar sig för någonting och vars försök, att övertyga Elena om att bli hans partner, blir allt mer våldsamma.

Det finns stora likheter mellan beskrivningen av hur Damon försöker förföra Elena och berättelser om hur djävulen förför unga kvinnor. Vampyren, i det här fallet Damon, har intagit rollen i den gotiska berättelsen som tidigare innehades av djävulen och innan dess döden. Det finns en parallell mellan berättelser om ”*Death and the Maiden*” och Elenas relation till Damon. Även om Elena avskyr Damon för hur han påverkar Stefan, har hon svårt att motstå honom. Hon är attraherad av honom trots hans hot och våldsamhet.

Man kan fråga sig vad är det som drar Elena till Stefan och Damon? Båda är mördare, som lever på människors blod för att överleva. Vad är det som är så svårt att motstå hos dessa farliga varelser? Victoria Nelson ställt sig samma fråga i *Gothicka* (2012:103) och hon hittar svaret i det historiska sambandet mellan sex och död. Den erotiska länken mellan dessa båda fenomen, kopplar hon tillbaka till myten om döden, herren över underjorden.

Det är en koppling som går att spåra i allt från *Twilight*, och *The Vampire Diaries*, till *Jane Eyre* där den manliga huvudkaraktären får vara stand in för döden. På samma sätt finns det en parallell mellan Elena och dödens brud. Det unga oskuldsfulla offret vars livskraft och sexuella energi alstrar kraft till döden (vampyren). Nelson (2012:104–105) beskriver hur ”*Death and the Maiden*” hade blivit en populär och välkänd berättelse runt omkring i Europa vid mitten av sextonhundratalet. Det var denna bild av döden, som en förförare av unga kvinnor som övergick till myten om vampyren. Idag kretsar handlingen i vampyrlitteratur

ofta runt en mer romantisk kärlekshistoria, istället för att presentera en tragisk historia om lust och död mellan en dödlig kvinna och döden. För att detta skulle vara möjligt var en förändring tvungen att ske i berättelserna. Vampyren gick från att vara ett monster som, trots att det hade sexuell laddning, var totalt förknippad med död till att bli ett mänskligare monster som läsaren kunde identifiera sig med och se som ett möjligt kärleksintresse.

Innan sent nittonhundratals, var det inte vanligt att en dödlig människa kunde ha ett faktiskt förhållande med en vampyr, eftersom när förhållandet fullbordades i sexscenen dog oftast den kvinnliga huvudpersonen. Därför är det oundgängligt för en relation mellan en människa och en vampyr, att vampyren kan äta utan att döda. Detta gör det möjligt för en dödlig huvudkaraktär att ha ett förhållande, utan att själv bli en vampyr. Med andra ord är det först under nittioalet som vampyren som förförare först blir en faktisk realitet. Det är nu den kvinnliga huvudpersonen går från att vara ”brud till döden” till att vara en vampyrs flickvän. Hon behöver inte länge välja mellan att antingen bli ett offer eller att själv bli en skräckfigur (Nelson 2012: 138-139). Dock är det ibland ett val som görs åt henne, som vi skall se i Elenas fall.

I *The Vampire Diaries* blir Damon till ett förkroppsligande av myten om den sexuellt hotande och farliga vampyren som förför unga kvinnor in i döden. Damon försöker locka Elena genom löften om makt och evigt liv till att bli en vampyr som honom och göra honom sällskap i döden. Det är här likheten mellan Damon och vampyrer i tidiga vampyrberättelser blir tydlig. För att Elena ska kunna vara med Damon krävs att hon dör. Han är inte intresserad av att ha en relation med henne som människa, utan endast om hon blir en vampyr. Deras relation skulle med andra ord, om Damon fick råda, komma att kulminera genom att Elena avslutar sitt dödliga liv och blir en vampyr som honom. Den scen där Damon försöker övertyga Elena att överge Stefan och istället bli tillsammans med honom, beskrivs med sexuella övertoner och Damon utnyttjar även Kraften för att påverka henne.

‘No’ she said, wrenching her eyes away from him. She wouldn’t look at him, wouldn’t let him do this to her. She wouldn’t let him make her forget... make her forget.... ‘It’s the ultimate secret, Elena’ he said. His voice was as caressing as the fingertips that touched her throat. ‘You’ll be happy as never before’. There was something terribly important she must remember. He was using power to make her forget it, but she wouldn’t let him make her forget... And we’ll be together, you and I.’ The cool fingertips stroked the side of her neck, slipping under the collar of her sweater. ‘Just the two of us, for ever’. (s.206-207)

Att Damon använder sig av Kraften för att bokstavligen förföra Elena in i döden, att han tar sig in i hennes medvetande och närmast verkar som en drog, är ännu en orsak till att man som

läsare ser den tydliga skillnaden mellan de båda bröderna. Damon, till skillnad från Stefan, utnyttjar sina förmågor utan några samvetsqual för att få vad han vill. Han har inga försonade drag, utan framstår bara som ett kallt monster som inte drar sig för vare sig mord eller för att påtvinga Elena sin vilja.

Damons övernaturliga krafter får honom att framstå som främmande och gör att han är betydligt svårare för Elena att identifiera sig med. Hans Krafter överstiger vida de som Stefan har, hans kontroll över vädret och naturen framstår i böckerna som skrämmande och nästan gudalika.

Elena fell silent. For the first time, she realised that the wind had died away. The day hade gone deadly quiet around them, as if they stood motionless at the centre of some great circle of power. It seemed as if everything, the leaden sky, the oaks and purple beeches, the ground itself, was connected to him, as if he drew Power from all of it. He stood with head tilted back slightly, his eyes fathomless and full of strange lights. (s. 205)

De två citaten ovan illustrerar ett ojämlikt maktförhållande mellan Elena och Damon. Boken visar på ett ålderdomligt sätt att se på sexualitet, där mannen är jägaren som ska förföra kvinnan medan hon endast är ett passivt objekt i förhållandet. Kraften gör detta ännu mer markerat då Elena får kämpa för att stå emot. Man kan se relationen mellan Stefan och Elena som en symbol för den sanna kärleken och äktenskapet. Damon blir då en metafor för det farliga, för hur kvinnor måste stå emot sexuella inviter innan de hittar ”den rätte”.

Till skillnad från Damon, som ohejdat njuter av sin tillvaro, plågas Stefan. Det är först när Elena stiger in i Stefans liv som han för första gången på länge börjar leva igen, istället för att bara existera från dag till dag. Kärleken blir för honom en förlösande och läkande kraft som ger honom en andra chans till ett liv. Stefan vill till en början inte släppa in Elena i sitt liv, på grund av hans rädsla att skada henne. En rädsla som trots Stefans goda vilja inte verkar vara ogrundad. Trots hans försök att avstå från mänskoblod, klarar han inte av att avstå från att anfalla och skada en gammal man när blodlusten kommer över honom.

That flare of Power had started it, awakening things inside him best left sleeping. The hunting need. The craving for the chase, for the smell of fear and the savage triumph of the kill.” (s.50)

Det kraftutbrott som sker på kyrkogården, när Stefan förföljer Elena och hennes vänner, förstärker den dragning Stefan har känt till Elena sedan första dagen han mötte henne på skolan(s18.). En dragning som inte bara består av att han är attraherad av hennes utseende, utan lika mycket av en dragning till hennes blod(s.49). Stefan är med andra ord inte särskilt

annorlunda från sin bror, även han styrs av sin blodlust och begär att döda, skillnaden är att där Stefan kämpar emot sin natur njuter Damon av den.

Det är känslorna som karaktärerna visar, som skiljer Stefan från Damon och de båda diskurserna från varandra. Där Stefans kärlek till Elena ses som något odelat positivt och en källa till gott, blir Damons känslor(eller lust) för Elena istället något, som uppfattas som odelat negativt och ont.

Moral som diskursordning

I *The Vampire Diaries* verkar det som sagt finnas två motstridiga diskurser om ont och gott. Dels målas ont och gott upp som två naturkrafter, dels verkar det vara tanken bakom en handling som avgör om den till slut kan klassas som ond eller god. Man skulle kunna säga att böckerna, medvetet eller inte, lär ut en moral.

Än en gång är det Damon och Stefan som får utgöra motpoler till varandra. Förenklat framstår Damon som den onde och Stefan som den gode. Men vad är det som gör att den enes handlingar går att förlåta medan den andre ses som ondskan själv. I *The Philosophy of Horror or Paradoxes of the Heart*(Carroll 1990) anser Carroll att man som publik, eller läsare i det här fallet, om ett verk lyckas ska uppleva liknande känslor som karaktärerna (1990:18). Det är det vi som läsare lockas till att göra här, vi intar Elenas hållning till Stefan och Damon. Uppe på det tillkommer karaktärernas uppbyggnad. Vi uppfattar Stefan som en plågad själ som *egentligen* inte vill skada någon, men som inte har något annat val. Damon handlar på liknande sätt, båda två är trots allt massmördare och vampyrer, men det är bara Damons handlingar som vi uppfattar som alltigenom onda. Det som skiljer bröderna åt är Stefans ånger och lidande(s.82). Det är även denna ånger som gör att Elena kan förlåta honom, Stefan ses nästan enbart som ett offer för sin natur som vampyr och sin instinkt att mörda.

Det är ur detta vi kan läsa den första diskursen om ondskan och godhet. Där intentionen bakom en handling avgör dess slutgiltiga resultat. Detta gör att vi som läsare genom att vi lär känna Stefan och börjar förstå hans ånger och ovilja att skada, lättare kan förlåta honom. Liknande handlingar framstår istället som alltigenom onda när det är hans bror som genomför dem, eftersom de verkar begås utan någon ånger och i avsikt att skada.

I den andra diskursen om gott och ont framkommer en annan bild av ondskan. Här blir ondskan snarare naturgiven lag, där vampyrer framstår som något naturgivet ont. Där Stefans mänskliga natur och ångerfulla personlighet verkar mer vara ett undantag än en regel. Damon blir här representant för en ”riktig” vampyr som lever ut sin natur, och där Stefan istället blir

ett mellanting mellan människa och vampyr. I böckerna syns Stefans likhet med dödliga i exempelvis att han fortfarande kan korsa rinnande vatten, detta trots att han är en vampyr. Rinnande vatten brukar annars skydda människor mot det övernaturliga, men eftersom Stefan är svag på grund av att han inte dricker mänskoblod kan han, till skillnad från Damon ta sig över broar. (s.272).

Det är Stefans mänskliga egenskaper som gör att Elena kan förälska sig i honom, det finns utrymme för henne att identifiera sig med honom. Trots att han är en övernaturlig varelse med övermänsklig styrka och snabbhet är han ändå betydligt mer mänsklig än sin bror. Denna egenskap verkar han ha fått, tack vare att han har valt att försöka att inte följa sina vampyrinstinkter. Att han blir mera mänsklig gör att både Elena och läsaren kan sympatisera med honom. Som en konsekvens av att han ger upp mänskoblod, mister han även den mystiska Kraften och den makt som kommer med den(S.272). Det är denna kraft och makten att skifta form, styra vädret och lättare kontrollera människor som i böckerna verkar förknippas med en "äkte" vampyr och därmed ondska.

Det är också Kraften som gör att vampyrerna i böckerna liknar mytens vampyrer, det är Kraften som gör dem näst intill oöverbärliga samtidigt som det även är den som gör dem sårbara. Som Stefan uttrycker det:

"It's ironic, but the stronger your Powers are, the more you're affected by certain limitations.
The more you belong to the dark, the more the rules of the dark bind you.(s. 272)

Det är genom kraften som vampyrerna får de klassiska svagheter. De kan dödas genom en påle igenom hjärtat, solljus kan skada dem och djur som hundar och katter känner instinktivt av deras närvaro. Här kommer det även in inslag som verkar vara inspirerade av folktro. Till exempel kan en stark vampyr inte korsa vatten, och järnört- en växt kan förhindra vampyrer att influera och styra människors vilja(s.272-274).

Stefan har visserligen kvar vissa av sina vampyrkrafter, han kan läsa tankar, är stark och snabb och kan fortfarande influera andra människor, men i jämförelse med sin bror är han i samma underläge som en människa hade varit gentemot Stefan. Kanske är det denna maktrelation och Stefans sårbarhet och fysiska underläge som gör att vi lättare kan identifiera oss med honom istället för Damon.

Ironiskt nog är det till den mörka sidan och Kraften som Stefan söker sig till, när han desperat försöker rädda Elena från Damon. Han beger sig efter Tyler och hans vänner, den lilla stadens

egna struliga tonårgång. Han övermannar dem och dricker deras blod, därmed bryter han även sitt gamla löfte om att inte använda krafterna. Genom att han intar en mängd mänskoblod får han en plötslig och stark tillgång till krafterna. Stefan måste lämna det sista av sin mänsklighet bakom sig för att kunna möta Damon på lika villkor och ha en chans att besegra honom. Stefan drivs av ett hämndbegär och vänder sig till sist till ondskan för att kunna bekämpa den.

Det verkar alltså finnas tillstånd som i L.J Smiths värld, är alltigenom onda. Att leva ut en våldsam och mörk natur är ont, men man kan välja att göra som Stefan och ta avstånd från den. Även om man ibland misslyckas så är det här försöket, intentionen att göra gott som verkar räknas. På så sätt kan man säga att bokserien lär ut en moral till sina läsare. En moral som verkar kretsa kring det egna valet och att vi ibland inte kan undvika att utföra onda handlingar. Men att den enskilda onda handlingen inte behöver göra oss till onda varelser utan det är intentionen bakom den som till sist avgör på vilken sida av ont eller gott vi till slut hamnar på.

Sammanfattning av del ett

I analysen har jag använt mig av diskursordningarna vampyrer och moral, som en ram för analysen. Genom att undersöka diskurserna inom diskursordningen vampyrer ser vi att det finns två motstridiga diskurser inom böckerna som båda kretsar kring vampyren som varelse. Bara det faktum att vi kan se två så tydliga diskurser som symboliseras av de två manliga huvudkaraktärerna i böckerna, visar på den förändring som skett inom vampyrfiktionen. En förändring mot en mer mänsklig och human vampyr som man som läsare kan identifiera sig med och lättare se som en möjlig partner för Elena.

Här kan vi se att Damon blir till en symbol för en klassisk vampyrdiskurs, där det är instinkterna som styr val och handlingar. Damon blir en metafor för döden, medan Stefan blir representant för den förmänskligade, plågade vampyren som kämpar mot sin natur.

Men trots Stefans försök att bekämpa sin blodlust, faller han till sist alltid för den. I böckerna målas det upp en bild av vampyren som en varelse, som aldrig helt kan fly från sitt öde. Oavsett hur mycket han försöker, kommer blodlusten och behovet av att döda för att överleva finnas kvar. I diskursordningen vampyrer finns med andra ord i båda diskurserna, trots att målar upp två väsentlig skilda bilder av vampyren, förutsatt vampyrens vilja att skada.

I diskursordningen om moral, handlar de motstridiga diskurserna om att ont och gott är naturkrafter som inte går att ändra på i jämförelse med att det slutligen är intentionen bakom

handlingen som avgör dess godhet eller ondska. När Stefan attackerar människor, för att kunna hämnas på Damon efter att han har dödat henne, ger han än en gång vika för sin blodlust. Han vänder sig till ondskan för att med hjälp av den kunna bekämpa sin störste fiende och hämnas sin älskade. Anledningar som gör att man som läsare förstår hans val och desperation, men som ändå visar på Stefans och vampyrens tendens att ständigt söka sig till våld. Trots att Stefan är en mer mänsklig vampyr, och visar ett betydligt större känsloregister än Damon, är det paradoxalt nog detta, hans känslor för Elena som gör att Stefan delvis blir av med sin mänsklighet. När han medvetet attackerar människor och tar del av kraften, korsar han gränsen över till en mer monsterartad vampyr och en del av hans mänsklighet dör ihop med Elena.

Del två

För att kunna svara på hur det övernaturliga påverkar karaktärerna gör jag en utförligare analys av Elena som karaktär. Att undersöka hur hon framställs i jämförelse med de två bröderna Salvatore är viktigt för att kunna svara på hur det övernaturliga framställs i förhållande till genus.

Elena som karaktär

För Elena får kärleken till Stefan långtgående konsekvenser. Följder som både har en positiv och negativ inverkan på hennes liv. Det är Stefans natur som vampyr som både utgör ett hinder och en möjlighet i Elenas liv och i deras relation.

Det är detta faktum som gör att Elena får en chans till ett nytt liv, en brytning med det gamla. Genom Stefan flyr Elena från sitt tidigare instängda liv som hennes föräldrars död fortfarande kastar en skugga över, till en ny spännande tillvaro som totalt upptas av hennes kärlek till Stefan. Kärleken omvandlar allt i hennes liv, och helt plötsligt ger den henne något viktigare att leva för.. Det är intåget av övernaturlighet i hennes liv, som sker med brödernas anländande till den lilla staden, som ger Elena äventyr långt ifrån den gråa vardag hon tidigare befann sig i. Här finns en klar parallell till den så kallade kvinnliga gotiska romanen, som bland annat återfinns i den kända bokserien *Twilight*, där kärleken blir en förlösande kraft genom vilken en slags återfödelse blir möjlig (Nelson 2012: 99). Elena (och Stefan) får genom deras kärlek ett nytt liv som blir till en ny början för dem båda. Följande citat är från början av den första boken i serien, här syns den förändring hur Elena resonerade kring sitt kärleksliv innan hon blev involverad med Stefan.

After all, what was more important than boys? They were the mark of how popular you were, of how beautiful you were. And they could be useful for all sorts of things. Sometimes they were exciting, but usually that didn't last long. Sometimes they were creeps from the beginning. Most boys, Elena reflected, were like puppies. Adorable in their place, but expendable. A very few could be more than that, could become real friends. Like Matt. Oh, Matt. Last year she'd hoped that he was the one she was looking for, the boy who could make her feel... well, something more. More than the rush of triumph at making a conquest, the pride in showing you new acquisition off to the other girls. (s.14-15)

Elena konstruerar sig själv utifrån omgivningens förväntningar på henne, åtminstone i början av bokserien. Ännu tydligare blir kanske denna tendens hos karaktären Caroline. De strävar båda inledningsvis i den första boken om att inta rollen som den mest populära tjejen i skolan. Det mesta i Elenas liv tycks i början av *The Awakening* kretsa kring att upprätthålla hennes plats i skolans sociala hierarki, till och med hennes attraktion för Stefan förstärks av maktkampen på skolan. (s14-16).

Hennes syn på kärlek och relationer förändras avsevärt i och med att hon blir tillsammans med Stefan. Kärleken till Stefan blir viktigare än att behålla platsen som skolans populäraste tjej- för första gången är Elena kär på riktigt. Hennes känslor för hennes tidigare pojkvänner, till exempel Matt, har inte bestått av någon himlastormande förälskelse, men med Stefan kommer en kärlek som förändrar allt .

Hennes förälskelse i Stefan börjar formas redan första dagen hon ser honom. Det är första dagen på höstterminen, och hans första dag i den nya skolan. Hon reagerar direkt på hans snygga utseende och modemässiga klädstil. Stefan gör henne nervös och osäker för första gången i hennes liv

What had she really lost today? What did she really feel for this stranger, this Stefan Salvatore? He was a challenge, yes, and that made him different, interesting. Stefan was...exciting. Funny, that was what guys had sometimes told Elena she was. And later she heard from them, or from their friend or sisters, how nervous they were before going out with her, how their palms got sweaty and their stomachs were full of butterflies. Elena had always found such stories amusing. No boy she'd ever met in her life had made her nervous. But when she'd spoken to Stefan today, her pulse had been racing, her knees weak. Her palms had been wet. And there hadn't been butterflies in her stomach-there had been bats.(s. 36-37).

Allting har annars kommit lätt för Elena, popularitet, vänner och även killar, hans likgiltighet inför henne är det som får henne att besluta sig för att hon måste ha honom.

Her shaken confidence had returned to her. And though she didn't understand it herself, she knew one thing: she wasn't going to let her Stefan Salvatore get away alive.(s.42)

Hon blir också snart tillsammans med Stefan, och deras relation ökar fort till att bli det viktigaste i Elenas liv.

What she felt was not merely passion, but a bruising tenderness and a love so strong it med her shake inside. It would have been frightening in its intensity, except that while she was with him, she could not be afraid of anything. She had come home. This was where she belonged, and she had found it last. With Stefan, she was home.(s.95-96)

Men Elenas relation till Stefan har inte bara positiva konsekvenser för henne. Tvärtom gör hennes förhållande henne till en social paria på grund av att Stefan i byn betraktas som en möjlig mördare(s.197). Elenas koppling till Stefan orsakar inte bara att den tidigare populära Elena blir utfrysad i skolan, utan även att hon blir distanserad till sin familj och vänner. Elena distanserar även sig själv till den tidigare så starka gemenskapen, genom att hemlighålla sanningen om Stefan(s.216). Stefan gör henne beredd att offra allt hon tidigare har värderat. Genom detta går hon från att ha varit skolans populäraste tjej till att bli utstött och förknippad med en mördare.

Elenas förhållande till Stefan ger henne inte bara en möjlighet att stiga utanför sitt vardagliga liv, det blir samtidigt både en nödvändighet och ett tvång. Det verkar omöjligt för henne att fortsätta med sitt liv som tidigare. Genom att Elena är den enda som känner till att Stefan är en vampyr, är också hon den enda som kan rädda honom från Damon .

Det övernaturliga i boken verkar inte bara vara ett sätt att driva handlingen framåt och fungera som ett spänningsmoment, utan utgör även det element som utlöser en frigöringsprocess för Elena. Det är genom att vampyrer och magi kommer in i hennes liv som hon omvärderar vad som är viktigt i livet. För första gången frigör hon sig från kravet på att passa in och behålla topplaceringen i den sociala hierarkin. Men de övernaturliga varelserna blir inte bara en frigörelse för Elena, utan i samband med att hon blir allt mer involverad i deras liv, blir det även ett måste för henne att bli en av dem.

Som endast människa har hon inget att sätta emot Damon eller särskilt stor möjlighet att påverka sitt eget liv. På samma sätt som Stefan söker sig till det han avskyr mest för att besegra Damon, måste även Elena bli något mer än en ynkelig människa för att kunna rädda Stefans liv. Genom de två första böckerna blir Stefan inte bara Elenas pojkvän utan även hennes skydd mot Damon. Utan honom skulle Damon lätt kunna döda henne mot hennes

vilja. Detta sker ändå i slutet av andra boken. Trots Stefans beskydd och trots sin vän Bonnie, som har magiska krafter och är en häxa, får hon inte fortsätta sitt mänskliga liv ifred.

Diskussion

Jag har valt att dela in diskussionen i två delar. I den första kommer jag att återknyta till syftet och försöka besvara de frågor jag ställde i inledningskapitlet och diskutera det som framkommit ur analysen. Del två kommer att bestå av en didaktisk reflektion och diskutera böckernas möjliga påverkan och inflytande över unga (och vuxna) läsare.

Diskussion av diskurser och genus

Övernaturliga fenomen

Som vi har sett i analysen verkar det övernaturliga i böckerna ha flera funktioner. Dels driver det handlingen framåt och fungerar som ett spänningsmoment, dels hjälper det Elena att utvecklas som karaktär.

I den värld som målas upp i böckerna är magi och övernaturliga element något som går från att i början av böckerna vara något som ses som skrock och vidskepelse, (s.11) till något mystiskt och dunkelt som Elena snart inser är en faktisk realitet. Både vampyrerna som övernaturliga varelser och den magi som Elenas vän Bonnie har tillgång till, verkar mer eller mindre styras av regler och naturlagar. Magi och det övernaturliga i böckerna verkar vara en integrerad del av världen. Det är inte något som endast Elena stöter på, utan finns tillgänglig för alla som är medvetna om denna extra dimension. Den magi som Bonnie har tillgång till, är den övernaturliga förmåga i böckerna som beskrivs som mest positiv. Den blir exempelvis till ett hjälpmedel för Elena i sökandet efter Stefan, och den varnar för faror som komma skall (s.227). Men samtidigt finns det en bakomliggande tanke om att magin och synskheten kommer med risker och faror. Det är riskfyllt att använda magin för mycket (s.217).

Det magiska och det övernaturliga i böckerna börjar öka i och med att Elena får reda på sanningen om Stefan. Det är som om vetskapen att det finns mer i världen än Elena trodde, öppnar upp hennes ögon och hon börjar se det övernaturliga och magiska i världen runt omkring henne. Det är i och med kunskapen Elena har fått om Stefan som hon på allvar erkänner för sig själv Bonnies förmågor och därmed kan ta hjälp av dem.

För Elena blir det en nödvändighet att använda sig av de möjligheter som finns för att hon ska ha en mer jämlik utgångspunkt gentemot de övernaturliga varelser som helt plötsligt finns i hennes liv. Detta blir tydligt i Elenas sökande efter Stefan, där hon använder sig av Bonnies magi för att försöka hitta honom och rädda honom från Damon.

Andemeningen verkar vara, att om man ska kunna bekämpa något magiskt krävs att man har tillgång till magiska förmågor. Här finns en tydlig parallell till Stefan som söker sig till det han mest hatar för att kunna bekämpa Damon. På samma sätt använder sig Elena av Bonnies förmågor för att kunna lokalisera Stefan och på så sätt jämna ut oddsen mellan henne och hennes fiende.

Elenas förändring som karaktär och traditionella könsroller

Det finns flera likheter mellan bokserien *The Vampire Diaries* och den gotiska romanen.

Många av de drag man normalt räknar som kännetecknade för den gotiska romanen återfinns i de två första böckerna i serien. Inte minst den mörka tryckande stämningen som förstärks av att många av de avgörande scenerna i böckerna utspelar sig på en kyrkogård. Även det faktum att böckerna är skrivna av en kvinna och riktar sig mot en kvinnlig publik, där böckerna fungerar som en del i vuxenblivandet är en parallell till böcker som exempelvis *Jane Eyre*.

En annan parallell är den fysiska förändring som karaktärerna genomgår och där kärleken fungerar som en läkande kraft. I *Jane Eyre* är det den manliga huvudkaraktären Rochester som genomgår en stor fysisk förändring. Han förlorar sin rikedom och blir handikappad i slutet av boken och det är först då som han och Jane (huvudpersonen i boken) kan ha en möjlig framtid tillsammans eftersom deras relation har blivit mer jämlik (Nelson 2012: 138).

Rochester är inte längre den mäktiga och mörka skrämmande mannen han var i början av boken, maktbalansen har förändrats.

I *The Vampire Diaries* är det Elena som genomgår en stor fysisk förändring, genom att hon i slutet av andra boken blir en vampyr. Men maktbalansen börjar förskjutas innan dess, i och med Stefans försvinnande. Även om Elena är en stark karaktär med stor beslutsamhet ända från början av böckerna, blir det tydligt att dynamiken förändras mellan dem när hon måste ge sig ut för att rädda honom.

She knew what she had to do. She left the school, plunging into the cold autumn air. She moved quickly, legs eating up the distance between the school and the Old Creek Road...An icy wind whipped her hair back and stung her face. Oak leaves were flying around her, swirling in the air. But the conflagration in her heart was searing hot and burned away the cold. She knew now what a towering rage meant. (s.198)

Elena går från att ha varit ett hjälplöst offer som behöver räddas, från både Tylor och Damon, till att bli en karaktär som räddar Stefan från en säker död. Beslutsamheten som syns i citaten ovan, är typisk för Elena som karaktär, en viljekraft som verkar förstärkas av att Elena är den

enda som har möjlighet att hjälpa honom. Hon är den enda som vet vad de båda bröderna egentligen är och vilket hot Damon utgör för dem båda.

Även om det är Elena som utvecklas som karaktär är det en förändring som sätts igång av de manliga karaktärerna i bokens intåg i hennes liv. Det är de manliga karaktärerna i böckerna som verkar föra handlingen framåt. Det är först när bröderna Salvatore kommer till byn som saker och ting börjar förändras i Elenas liv. Med Stefan och Damons ankomst till byn får hon inte bara uppleva kärlek och dramatik, utan det är även då hon upptäcker det övernaturliga i världen.

Elenas verkar definiera sig själv utifrån männen i hennes liv, och de fungerar nästan som symboler för de faser hon genomgår i böckerna. I början av första boken introduceras vi för Elenas före detta pojkvän Matt. Han beskrivs som en ärlig och hederlig person. Han är med i skolans fotbollslag och verkar vara en ganska vanlig amerikansk High School kille. Han tycks symbolisera Elenas tillvaro innan det övernaturliga trädde in i hennes liv. Det livet hon levde medan hennes föräldrar fortfarande levde, där Matt och Elena verkade utgöra sinnesbilden för det amerikanska populära tonårsparet som förmedlas i tv-serier och filmer.

Precis som Stefan intar Matt en beskyddande roll gentemot Elena. Han har fortfarande kvar känslor för henne, och vill fortsätta att vara tillsammans med henne. Elenas avsaknad av känslor inför Matt blir extra kontrastartade mot den omvälvande kärlek hon upplever till Stefan. Hennes tidigare förhållande med Matt, trots att hon verkar dela en djup vänskap med honom, är inget mot de känslor hon har för Stefan(s.15). Det är först när hon träffar honom som Elena för första gången upplever äkta kärlek.

Genom båda första böckerna finns det tydliga drag av traditionella könsroller i beskrivningarna av karaktärerna. Detta faktum är något som Renae Franiuk och Samantha Scherr tar upp i artikeln ”The Lion Fell in Love With the Lamb”(2012) som behandlar *The Vampire Diaries* och *Twilight*. Även om artikeln behandlar tv-serien går det att applicera samma resonemang på böckerna. Artikeln tar upp det romantiserade och erotiskt laddade våld och de könsstereotypa roller som både de båda serierna förmedlar. Författarna argumenterar att vampyr fiktion som exempelvis *The Vampire Diaries* förstärker och förmedlar en myt om ett romantiserat våld som någonting normalt i en kärleksrelation.

De schablonmässiga könsrollerna märks tidigt i böckerna, och det är intressant att notera att även om Elena initierar kontakten mellan henne och Stefan, är det först när hon behöver

räddas från en annan man som Stefan öppet visar någon intresse för henne(s.83). Detta passar väl in i en etablerad bild av mannen som den alltid aktive och initiativtagande parten, medan kvinnan förblir ett passiviserat objekt(Franiuk&Scherr 2012:15).

Även om Matt passas in i en traditionell manlig beskyddarroll, som stundvis nästan liknar en fadersroll, syns den stereotypa dynamiken mellan Stefan/ Damon och Elena ännu tydligare. Deras övernaturliga styrka och fysiska överlägsenhet, förstärker den biologiska rent fysiska skillnaden mellan man och kvinna. Man kan bland annat se detta genom att Stefan och Damon beskrivs på flera ställen i böckerna med liknelser till djur. Damon beskrivs till exempel som en kobra på väg att anfalla(s.207). Där liknelsen dels verkar betona deras manlighet, men också deras djuriska och vilda natur som varelser som är skilda från människan. Franiuk och Scherr (2012:17)beskriver hur denna fysiska skillnad mellan den manliga och den kvinnliga karaktären förstärker en rådande uppfattning i samhället om män och kvinnors fysiska förutsättningar. Där mannen automatiskt på grund av sin kroppsliga styrka hamnar i beskyddarposition och där den kvinnliga karaktärens utsatthet används som ett spänningsmoment för publiken(läsaren) samtidigt som den berättigar den samma.

I *The Vampire Diaries* rättfärdigas Damon och Stefans överlägsna fysiska styrka med hjälp av det faktum att de är vampyrer. På samma sätt förklaras Stefans beskyddande och ”gentlemannamässiga” uppförande av hans ursprung som en adelsman från femtonhundratalet (Franiuk& Scherr 2012:17). Genom att vampyrerna automatiskt på grund av deras ålder har en fot i historien och en i den moderna tiden, kan man som läsare uppleva en historisk kärlekshistoria i modern tid, med en period av traditionellt uppvaktande och romans(Nelson 2012:136) . Nelson (2012:136) påpekar att en handling i romantiska böcker riktade till kvinnor ofta har ett återkommande tema där sex i förhållandet skjuts upp till senare i berättelsen, eftersom karaktärerna är upptagna med ett maktspel mellan karaktärernas viljor. I *The Vampire Diaries*, eftersom det finns två möjliga kärlekspartners för Elena, blir det möjligt att behålla den första spänningen i en romans (med Damon) samtidigt som Elena ingår i ett kärleksförhållande med Stefan.

Det finns många likheter mellan *Twilight* och *The Vampire Diaries* och man kan fråga sig om Stephanie Meyer hämtade inspiration från L. J Smiths böcker när hon skrev *Twilight* som gavs ut lite mer än ett decennium senare. En likhet är att båda böckerna anspelar på den ”feminina fantasi” som Miller, som Nelson (2012:136-137), hävdar började med *Jane Eyre*. Miller (Nelson 2012:137) beskriver denna fantasi på följande sätt:

”Of being delivered from obscurity by a dazzling, powerful man, of needing to do no more to prove or find yourself than win his devotion, of being guarded from all life’s vicissitudes by his boundless strength and wealth. “

Miller skriver vidare hur denna dröm har en så stark lockelse för kvinnor att den får även dagens kvinnor att återgå till ett omodernt tankesätt och uppförande(Nelson 2012:137). Detta syns tydligt i *The Vampire Diaries* och som Nelson (2012: 137) påvisar även i *Twilight*. Precis som Edward presenteras som den arketypiska manliga romantiska hjälten, uppvisar Stefan liknande personlighetsdrag. Även han framställs som den sofistikerade, farlige och stilige älskaren, som intar en beskyddande roll mot henne.

I *The Vampire Diaries* finns det dessutom två personer som försöker styra över Elena. Damon försöker flera gånger med hjälp av Kraften att påverka Elena till att välja honom över Stefan och göra honom sällskap bland de odödliga(s.207). Även i sitt förhållande med Stefan intar Elena en passiv och undanvikande roll, exempelvis när hon väljer att ljuga för Stefan om hur ofta hon har träffat på Damon för att inte göra honom upprörd. Elenas förlust av sina föräldrar, och den underliggande dynamiken som finns mellan henne och Stefan(och Damon), fortsätter traditionen av en fader – dotter dynamik i kärlekshistorier riktade till kvinnor(Nelson 2012:137). Denna dynamik finns även i Elenas relation med Matt, där han ofta intar en beskyddande roll gentemot henne. En romantisk relation där den manlige karaktären intar en beskyddande och bestämmande roll, en fadersroll, gentemot den kvinnliga karaktären är ett viktigt underliggande tema i de gotiska romantiska berättelserna som återfinns i nutida kärlekshistorier som till exempel *Twilight*(Nelson 2012:137).

I slutet av boken när Elena blir vampyr, och därmed genomgår den ultimata fysiska förvandlingen öppnas det upp för en mer jämlik relation mellan henne och Stefan i den kommande boken. Även här finns en parallell till *Twilight*, skillnaden är att där väljer huvudkaraktären själv att bli vampyr just för att kunna ha ett mer jämlikt förhållande med Edward(den manlige vampyren)(Nelson 2012:138). Här är det ett val som påtvingas Elena. Det är Damons handlande som orsakar att hon kör av bron och därmed hennes död. Men trots detta kan man ana i slutet av den andra boken en nystart genom Elenas död. Genom att även Elena blir en övernaturlig varelse med tillgång till samma krafter som bröderna har balansen förändrats i deras relationer, och Elena blir inte längre endast en passiv deltagare. I *The Vampire Diaries* är det ironiskt nog Elenas död som gör det möjligt för henne att leva ett liv tillsammans med en (eller båda?) av bröderna.

Det behövs alltså att Elena dör och återuppstår som icke-mänsklig varelse för att hon ska få en meningsfull chans att påverka sitt eget liv i böckerna. Som mänsklig kvinna har hon inget att sätta emot två övernaturliga män, trots den viljestyrka och beslutsamhet som kännetecknar karaktären. På grund av Elenas vägran att lämna Stefan för Damon hämnas han genom att döda henne, och därmed mot hennes vilja omvandla henne till en vampyr. Här syns även tydligt det drag i böckerna som Franiuk och Scherr (2012:17) argumenterar för, karaktären Elenas utsatthet används som ett spänningsmoment för att driva handlingen framåt. Det som särskiljer vampyrfiktionen från annan fiktion är den fara och utsatthet som den kvinnliga karaktären ständigt är i, helt enkelt på grund av att hennes kärleksintresse är en vampyr. Vampyrens ständiga törst efter människoblod försätter den kvinnliga karaktären i en ständig fara och risk för död. Elenas utsatthet uppfattas som ännu större i jämförelse med de övernaturligt starka och mäktiga Damon och Stefan. Denna uppbyggnad av böckerna, blir ett sätt att fånga läsarens intresse genom att hela tiden spela på den ständiga fara som Elena befinner sig i, bara genom att vara i ett förhållande med Stefan. Denna utsatthet förstärks sedan ytterligare genom att Elena att Stefan har en våldsam bror som även han är vampyr. Både Damon och Stefan utgör en direkt fara för Elena, bara genom sina naturer som vampyrer.

Genom att få Elena att dö genom att drunkna, får Damon sin vilja igenom och hon blir till en vampyr. Här får vi som läsare det ultimata beviset på Damons ondskas, och på den diskurs som utmålar honom som den klassiska vampyren som till sist dödar sin kärlek för att kunna vara tillsammans med henne i döden. För honom finns inget mellanting och ingen möjlighet för Elena att fortsätta att både vara människa och samtidigt hans partner. I och med att Damon mördar Elena, på grund av att hon inte anpassar sig till hans vilja och blir hans partner, får vi även det ultimata beviset på att Damon anser sig ha rätt att utöva total makt över Elena. Om hon inte lyder honom, dör hon.

Genom båda de två första böckerna i serien, framkommer en tydlig dikotomi mellan män och kvinnor. Denna särskilnad mellan män och kvinnor förmedlas till läsaren extra starkt genom att Elena dör till följd av att hon inte böjer sig för Damons vilja. Genom att Damon använder dödligt våld mot Elena får han sin vilja igenom och gör henne till en vampyr, genom bland annat detta händelseförlopp förmedlas en syn på kvinnan som ett objekt som är en mans egendom. Elenas våldsamma död sker alltså på grund av att hon försöker att stiga utanför den stereotypa kvinnliga rollen som ett passivt objekt. Franiuk och Scherr (2012:17–18) beskriver ett mönster i vampyrfiktion, där kvinnor som av olika anledningar stiger utanför könsrollen

straffas med fysiskt våld. När Elena vägrar foga sig efter den manliga karaktärens vilja och därmed foga sig efter den passiva kvinnliga könsrollen straffas hon med döden.

Vampyrens natur och moral

Böckerna förmedlar med hjälp av de övernaturliga fenomenen i boken ett patriarkalt tema, de övernaturliga komponenterna i böckerna förstärker och rättfärdigar karaktärernas handlingar, men även böckernas uppbyggnad. Där Elenas fysiska utsatthet och sårbarhet, gentemot Stefan och Damons överlägsna fysiska styrka romantiseras och används som ett spänningshöjande moment som håller läsaren i ett nyfiket och uppskrämt tillstånd. Men de övernaturliga fenomen i boken fungerar inte bara som en förstärkning av ett patriarkalt tema utan med hjälp av dessa lärs det även ut en moral genom böckerna.

Under stycket som jag har kallat för moral som diskursordning visar jag på hur man kan läsa karaktärerna Stefan och Damon som symboler för två diskurser om gott och ont. Det är hur Stefan och Damon hanterar de gåvor och problem som följde på att blev vampyrer, som verkar avgöra hur man som läsare uppfattar dem. Damons villighet att helt ge efter för sina drifter som vampyr, gör att han som karaktär blir mindre mänsklig och att man uppfattar hans handlingar som onda. Böckerna förmedlar omedvetet en moral där intentionen bakom en handling blir avgörande för om de uppfattas som onda eller goda, som en klassisk vampyr som helt går upp i sin ondskefulla natur eller som en mer förmänskligad version som är kapabel till ånger.

Didaktisk reflektion

Det är intressant att undersöka *The Vampire Diaries* och annan nutida vampyrfiktion på grund av dess enorma popularitet och genomslag i media. Det är även intressant att diskutera denna litteratur på grund av att det finns en viss tematik som ofta återkommer i denna genre. Ett av de teman som syns tydligt och som återkommer i flertalet av de mest populära tv-serierna, filmerna och böckerna (som exempelvis *True Blood*, *Twilight* förutom *The Vampire Diaries*) är ett patriarkalt tema med stereotypa könsroller (Franuik & Scherr 2012:14). Som vi har sett i diskussionen ovan förmedlar även *The Awakening* och *The Struggle* schablonmässiga roller, som syns i hur karaktärerna handlar, beter sig och i själva deras tankesätt.

I den språkfilosofi som diskursanalysen grundar sig på finns idén om språket som en port till verkligheten. Som Winther Jörgensen och Phillips skriver: ”Med hjälp av språket skapar vi representationer av verkligheten, som aldrig bara är speglingar av en redan existerande verklighet - representationerna bidrar till att skapa den. Det betyder inte att verkligheten inte

finns; betydelser och representationer är nog så verkliga. Den fysiska världen finns också, men den får bara betydelse genom diskurs.” (2000:15)

Just på grund av språkets förmåga att inte bara spegla den verklighet vi befinner oss i utan även forma vår bild av den, gör att det är viktigt att diskutera vilka budskap som vi omger oss med i text och tal. Även Franiuk och Scherr beskriver hur det påverkar oss att gång på gång möta samma budskap i media, och hur det har faktisk inverkan på vår uppfattning om verkligheten. Till exempel har man kunnat visa att media är med och upprätthåller och förstärker en sexistisk syn på kvinnor(15).

Med andra ord är böcker som *The Vampire Diaries*, viktiga och intressanta att undersöka och diskutera i en skolkontext, inte bara på grund av deras popularitet, utan speciellt på grund av att deras uttalade målgrupp är ungdomar. Denna bokserie och den genre den ingår i, ihop med ett bredare område av romantiska böcker riktade till kvinnor, skapar och upprätthåller negativa strukturer i vår vardag. Dessa strukturer påverkar oss indirekt och direkt genom att de begränsar individens handlingsutrymme och möjlighet att förverkliga sig själv.

Med detta i åtanke är det viktigt att i en skolkontext diskutera populärkulturs inflytande på våra liv, och kanske framförallt använda det som ett verktyg för att diskutera normer och könsroller. Med tanke på diskussionen ovan skulle det därför vara intressant i en skolkontext att diskutera böckerna bland annat för att de förmedlar en bild av att det mest betydelsefulla i livet, speciellt för kvinnor, är att möta den stora kärleken. Detta bygger vidare på gamla strukturer, där kvinnans enda möjlighet till äventyr och mening blir genom en man.

Att *The Vampire Diaries* är en del av den populära vampyrfiktionen gör det hela extra intressant, eftersom det är näst intill omöjligt att inte möta den i någon form genom populärkulturen. Därför blir det tänkvärt att i sammanhanget fråga sig vad det får för konsekvenser för unga att ständigt möta könsstereotypa roller i sin vardag. Hur påverkar det unga i deras identitetsskapande och i övergången till vuxenlivet? Särskilt i ett sammanhang där denna problematik inte bara påverkar hur karaktärerna beskrivs utseendemässigt eller hur de uppför sig, utan är en så integrerad del av litteraturen att den används som ett spänningsmoment och blir en avgörande komponent av innehållet i paranormal romance.

Böckerna är även intressanta på grund av att de är en del av fenomenet occulture och den nya gotiska vågen. Genom populärkulturen föds nya former av spiritualitet, där det övernaturliga blir en del av vår vardag genom att vi möter det genom populärkulturen. Denna nya gotik som

Nelson skriver om återintroducerar det övernaturliga in i vår världsbild. Det är med hjälp av populärkulturella fenomen som *The Vampire Diaries* som det sker en sakralisering i väst. Det är enligt både Partridge och Nelson, populärkulturen som är med och formar denna nya typ av spiritualitet. Därför är det med tanke på detta viktigt att låta populärkulturen bli en integrerad del av undervisningen, inte bara i exempelvis svenska, utan även i ämnen som religionskunskap för att undervisningen ska kunna uppfylla styrdokumentens krav. Som t.ex. ”analysera hur religioner påverkar och påverkas av förhållanden och skeenden i samhället,” och ”Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att kunna tolka kulturella uttryck med anknytning till religiösa traditioner.”(Skolverket 2013:1-2)

Slutsats

Böckerna förmedlar med hjälp av de övernaturliga fenomenen i boken ett patriarkalt tema, de övernaturliga komponenterna i böckerna förstärker och rättfärdigar karaktärernas handlingar, men även böckernas uppbyggnad. Där Elenas fysiska utsatthet och sårbarhet, gentemot Stefan och Damons överlägsna fysiska styrka romantiseras och används som ett spänningshöjande moment som håller läsaren i ett nyfiket och uppskrämt tillstånd.

Källförteckning

Analysmaterial

The Vampire Diaries:

Smith, L.J (1991). *The Struggle/The Awakening* i serien. New York: Harper paperbacks

Litteratur

Carrol, Noel (1990). *The Philosophy of Horror or Paradoxes of the Heart*. Routledge

Conell, Raewyn (2009). *Om genus*. Stockholm: Bokförlaget Daidalos

Nelson, Victoria (2012). *Gothika -Vampire heroes, Human gods, and the new supernatural*. London: Harvard university press

Partridge, Christopher (2005). *The re-enchantment of the west volume 2-Alternative spiritualities, Sacralization, Popular culture and occulture*. London: T&T International

Winther, Jörgensen & Phillips (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Malmö: Studentlitteratur

Artiklar

Franiuk Renae, Samantha Scherr (2013). "The Lion Fell In Love With the Lamb" I feminist Media Studies. 13:1.

Weinstock, Jeffrey(2010). "Vampires, Vampires, Everywhere!" I Phi Kappa Phi Forum, Fall.

Internetkällor

Skolverket(2013). Kursplan i religionskunskap. Pdf hämtat från:
<http://www.skolverket.se/laroplaner-amnen-och-kurser/grundskoleutbildning/grundskola/religionskunskap> 2013-08-20

